

A Slovo sa Telom stalo

Mikuláš Šprinc

25. decembra 2022 ✝ Cirkev

Nieto vari ani jedného náboženského tajomstva, ktoré by malo toľko božského i ľudského tepla v sebe ako tajomstvo vianočné. Je len pochopiteľné, že ho ľudský duch opriadol tým najkrajším, čoho je schopný; všetku najkrajšiu symboliku kultu i poézie vynaložil na to, aby si toto tajomstvo čím lepšie a zrozumiteľnejšie sprístupnil; vyskúšal na ňom svoje najkrajšie a najšľachetnejšie kvality; zastokol si ho priam do svojho najhlbšieho stredu, do srdca, ktoré ako symbol všetkých vnútorných síl človeka predstavuje: tie ráztoky, z ktorých sa obnovuje a vnútorne mohutnie človek.

Hieronymus Cock, *Narodenie Pána*

zdroj: picryl.com

Myslím preto, lebo tajomstvo vianočné dotýka sa najhlbšie človeka; dalo pečať jeho osudu časnému i večnému. Sňalo mu belmá z očí a otvorilo mu ich pre celkom nový svet nadprirodzených i prirodzených krás. Vymedzilo mu miesto popri anjeloch a ľudské teplo tohto tajomstva prehrialo ľadový osud človeka. Túžbou po svetle a istote vzlykajúceho a v tme kľáčiaceho v pokore vzpriamilo; naplnilo jeho intelekt, rozšírilo jeho srdce, dalo mu nové pocity synovstva Božieho; ukázalo mu snehobiele končiare svojich ideálov, ale ho aj vystrojilo všetkým potrebným pre tento ťažký výstup. Zjasnilo mu jeho náboženské predstavy, dalo im nový bytostný obsah; milosťou z neho žiariacou umocnilo jeho rozum i jeho srdce, aby oba spolu spojené v nádhernej jednote poznania i klaňania sa, vzopáli sa k tým výškam, z ktorých zostúpil Syn Boží.

Od tých čias, čo anjeli zaspievali nad nivami betlehemskými, počala sa meniť tvárnosť sveta a oplodňujúce vánky Ducha počali osviežovať bezvetré dusno nášho osudu. Celá zem pocítila, že sa s Bohom stretla; a tam, kde prvý raz vstúpili nohy Slova Vteleného, vytryskli pramene, zvlažujúce púšť ľudských dejín a tryskajúce do života večného.

Ale tajomstvo Vianoc zmocnilo sa celého človeka. Nielen jeho náboženskej stránky. Oplodnilo vonkoncom celé jeho bytie. Už táto skutočnosť, že zažiarilo do jeho náboženských temnôt, že dalo pravdivý obsah jeho poznaniu, že usporiadalo jeho vnútorný chaos a roztrieštenosť, že zladilo jeho osud s plánmi božími, že dalo

intenzitu, silu a hĺbkú jeho vnútorným kvalitám: už týmto faktom uvoľnilo a oslobodilo tvorivú silu jeho ducha. Keď už pevne stál základ základov – náboženský, je zrejme, že kresťanský duch začal tvoriť s neslýchanou intenzitou okrem výstavby náboženskej i nadstavbu kultúrnu.

Myslím, že to inak ani nemohlo byť. Mystériom vianočným bol oplodnený celý duch človeka. A kresťanský človek začal toto tajomstvo aj kultúrne spracovávať; začal sa k svojmu Bohu blížiť nielen náboženským kultom, ale aj kultúrou, totiž súhrnom všetkej aktivity duchovnej. Tak vidíme, že skoro súčasne s agapé, hodmi lásky, v ktorých dominoval motív čisto náboženský, rodia sa na Východe aj školy (ako napríklad v Alexandrii), v ktorých rástla a mohutnela aj kresťanská veda a filozofia. A keď je pravdou, že rozšírenie a udomácnenie sa kresťanstva na svete je dielom milosti, myslím, že nemožno znehodnocovať ani úžasnú intelektuálnu prácu, ktorú vykonali kresťanskí apologéti a myslitelia prvých storočí. Aj táto práca bola len inou formou milosti, ktorú Boh tiež použil na upevnenie svojho Kráľovstva na zemi.

Tajomstvo Vianoc stalo sa prameňom nielen náboženského napredovania a preporodovania sa ľudí, ale aj prameňom novej kultúry, vedy a umenia. Stálo pri kolíske nielen výstupu duší na hore Tábor, na horu duchovného premenenia sa a zjednotenia sa s Bohom, ale so svojím bezodným tvorivým bohatstvom stálo aj pri kolíske každej vedy a umenia. Kresťanstvu, dieťaťu prvých Vianoc, išlo o úplné preniknutie a zvládnutie života. A k integrálnemu ľudskému osudu patrí *par excellence* jeho kultúrna tvorba. Keby to bolo inak, keby kultúrne napredovanie bolo len čímsi sviatočným, čímsi podradným, ťažko by sme si vedeli predstaviť, prečo Cirkev, zákonitá nositeľka a ochrankyňa Posolstva vianočného, tak a natoľko v každom období svojich dejín favorizovala, podporovala kultúrne úsilie svojich synov. A keď sa azda v jej prebohatých a mnohotvárných dejinách aj našli ľudia, ktorí jednostranne osud Kráľovstva Božieho na svete chceli stavať a zaisťovať len na fundamentoch kultových, Cirkev ich vždy patričným spôsobom láskavo upozorňovala, že pre zdarné vzmáhanie sa Evanjelia v živote nemožno a priori vylučovať momenty kultúrne, ktoré popri sile sviatostí, majú tiež svoju nesmiernu apoštolskú silu.

Len z tohto presvedčenia Cirkvi vieme si vysvetliť, že popri sviatostnom bohatstve nazhromaždilo sa v nej aj veľké kultúrne bohatstvo každého druhu. Tak sa jedine stala Panteónom nielen svätcov, ale aj umelcov a kultúrnych pracovníkov vonkoncom, ktorí nemalou mierou svojou kultúrnou tvorbou pomáhali svätcom byť svätými; práve tým, že im prostriedkami svojej kultúry ozrejmili a odhalili Krásu, ktorú svätci milovali. Áno, premnohí z nich spojili v grandióznej jednote svojej bohatej osobnosti sviatosť aj veľkú kultúrnosť. Ak sv. Tomáš Akvinský apoštoluje svojím príkladom svätca, myslím, že nie menej priťahuje a získa i svojou úžasnou vedeckou a mysliteľskou prácou. Jeho *Summa* a jeho nesmrteľná poézia v hymnách je nie menej účinnou milosťou ako milosť, rozlievajúca sa z príkladu niektorého svätého pustovníka, ktorý apoštoluje svojou strhujúcou vôľou milovať Boha a byť mu podobný.

Boh je nekonečne slobodný a v jeho rukách môže sa stať milosťou všetko: hlboká hviezdna obloha, hovoriaca a jeho hlasom preplnená samota, božská usporiadanosť sveta práve tak, ako maľby a stavby Buonarrotiho, ako vatikánske knižnice, ako veda cirkevných Otcov, ako *Missa solemnis* od Beethovena, ako poézia Františka a Claudela, ako román Manzoniho, Sigrid Undsetovej alebo Bernanosa, štúdie Guardiniho, Papiniho alebo Lippertove.

Jedného získa pre posolstvo Vianoc sviatočná náplň liturgie, ale druhého práve jej umelecká nádhera a skrze ňu prichádza k jej obsahu; na niekoho usmeje sa Slovo telom urobené z hrdinskej obetavosti ošetrovateľky

malomocných, ale na druhého práve z výšky a hodnoty a pravdivosti kresťanskej vedy alebo umenia. Keď uvážime, že dnešný vzdelaný človek je veľmi náchylný blížiť sa k Bohu aj cez kultúrny aspekt jeho Kráľovstva; že kultúrnosť dnes imponuje a získava ľudí, nemožno si dosť uvedomovať túto kultúrnu tvár vianočného tajomstva, pribojnosť a účinnosť všestranného a hlbokého kultúrneho napredovania a podujímania. Už jednoducho preto, že kultúrnosť uľahčuje cestu milosti; že srdce, prepracované a zjemnené stvárňujúcimi prvkami kultúrnosti, je prístupnejšie jemným závanom Ducha Svätého.

Pravda, toto urovnanie ciest milosti nemôže vykonať hocaká kultúra a kultúrnosť, ale tá, ktorá sa napája z večných žriediel tajomstiev kresťanských; ktorá dozrieva na výslní a na Hore osmoro blahoslavenstiev; ktorá vie pokorne kľačať pri Jasličkách betlehemských práve tak, ako (podľa vzoru svojho Majstra) vie sa bezpečne púšťať do debaty so zákonníkmi a farizejmi dneška.

Je aktuálne pripomenúť si popri náboženskom aj tento kultúrny aspekt vianočného mystéria. Najmä dnes, keď nepriatelia betlehemského Dieťaťa chvastajú sa na plné ústa svojou kultúrnosťou. Priznajme si, že práve svojou zintenzívnenou kultúrnou snaživosťou získavajú veľa cenných duchov. Ak sa to robí pre rozšírenie všemožných omylov a heréz, prečo by sa to nemalo robiť pre rozšírenie pravdy, zjavenej v Betleheme?!

Napokon žiada sa nám veriť, že Kráľ kráľov v betlehemských jasličkách prijíma rovnako milo hold pastierov, ako aj hold mágov, tzn. mudrcov; rovnako milo pero katolíckeho intelektuála, vedca, spisovateľa alebo básnika, ako v modlitbe späté ruky mníšky. Popri teplej nádeji náboženskej, táto nádej hreje a blaží aj *urget nos*, aby sa v našej vlasti naplno rozlialo požehnanie tajomstva vianočného – aj ako tajomstva kultúrneho.

Iba náboženstvo Slova, ktoré Telom sa stalo, umožnilo rozvinutie opravdivej kultúry ducha.

Článok vyšiel pôvodne v časopise Kultúra č. 12/1942, do elektronickej podoby bol spracovaný Dominikánskou knižnicou, pre zverejnenie na stránke christianitas.sk bol čiastočne upravený redakciou Christianitas.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/a-slovo-sa-telom-stalo/>